

# FRANSA'DA TÜRK GÖÇÜ KÖKENLİ GENÇLER : « İSTİNAİ BİR DURUMDAN GENEL KURALA »

*Derya FIRAT*

**F**ransa'ya Türk göçü 60'lı yılların sonlarına doğru başladı. 1974'te sınırların kapanmış olmasına rağmen göç, aile birleşimi, siyasi sığınma başvurularıyla sürmektedir. Fransa'daki diğer göç dalgalarına göre, yeni bir göçtür. Fransa'da yaklaşık üç yüz bin Türkiye kökenli göçmen bulunuyor. Böylelikle Fransa, Almanya'nın ardından Türkiye kökenli göç alan ülkeler arasında ikinci sıradadır.

Bu göçün özelliklerine gelindiğinde ise, sözkonusu olan, zincirleme bir göçün özelliklerini taşıyan, nitelsiz işgücünün ekonomik göçüdür. Avrupa'ya göçün devamı, göç veren cemaatin, bölgesel dayanışma ağları aracılığıyla sağlanmıştır. Böylelikle Avrupa'ya yönelik, türk göçünün kırsal kesimde oldukça arttığı gözlenebilir. Her iki koşulda da göçmenler, işlerini ve kalacakları yerleri dayanışma ağlarının yardımıyla buluyorlar, böylelikle kendilerini köklerinden kopmuş, yalnızlaşmış hissetmeksizin, aynı mahallelerde oturup, aynı işlerde çalışıyorlar<sup>[1]</sup>. Bu göç şekli ise, yerleşilen yerde güçlü bir cemaat oluşmasına neden oluyor.

Araştırmamın sonuçlarını sunmadan önce, Fransa'da türk göçünün özellikleri hakkında birkaç düşünce ve bu göçün fransız sosyolojisi üzerine kısa bir değinme, ilk bölümü oluşturacaklar. İkinci bölümde ise, araştırmamın sonuçlarını türk göçü kökenli gençlerin fransız kültürünü benimseme sürecindeki değişimi incelemek için kullanacağım.

## FRANSA'DA TÜRKİYE KÖKENLİ GÖÇÜN BAZI ÖZELLİKLERİ

Abdemalek Sayad, Cezayir göçünün « üç dönemini » anlatmıştır<sup>[2]</sup>. Bugün araştırmacılar, bunun Cezayir örneğine özgün bir durum olmadığını gösteriyorlar. Bu, köylü toplumdaki kopuş ve bir modernleşme projesiyle biten tüm ekonomik göçler için genelleştirilebilecek bir süreç<sup>[3]</sup>. Fransa'daki Türkiye kökenli göçe bakalım olursak, göç etmiş topluluğun gelişiminin de söz konusu dönemselleştirmeye uygun olduğunu ileri sürebiliriz<sup>[4]</sup>.

Fransa'ya türk göçünün ilk dönemi, 70'li yılların başında Fransa'ya doğru olan göç dalgasının yükselişiyle başlar. Burada söz konusu olan, bekar ya da evli genç erkeklerin çalışmak için yurtdışına gitmesidir. Göç projesi para biriktirilip, en kısa sürede ülkeye geri dönülmesini kapsar. Bu evre işçi dövizlerinin Türkiye'ye gönderilmesi ve paranın Türkiye'de biriktirilmesiyle belirlenir.

İkinci dönem, aile birleşimleriyle başlar. 80'li yıllarda, kadın ve çocukların Fransa'ya gelmelerine paralel olarak, topluluğun ihtiyaçlarına cevap vermeye yönelik kurulan küçük esnaf ve derneklerle, bu göçmen topluluğun yerleşme evresine şahit oluruz. Göç projesinin yönü değişmemiştir, hâlâ para biriktirilip, ülkeye dönmek söz konusudur. Yine de, gelirin bir kısmının aile ihtiyaçlarına ayrıldığı gözlenebilir. Göçün bu dönemini belirleyen ise Fransa'daki tüketim sürecine artan bir katılımdır.

Üçüncü dönem ise, 90'ların başlarında başlayıp, göç etmiş topluluğun bugünkü halini belirler. Yatırım ve sermaye gönderiminin Türkiye'ye yönelik olduğu önceki dönemlere zıt olarak, günümüzde Fransa, göçmenlerin emlak yatırımları ve şirket kurma girişimleri gerçekleştirdikleri yer haline gelmiştir. Araştırmam, kadınların da kocalarıyla birlikte bu tür, gençlerin de geleceğini işsizlik riskine karşı garanti altına alan aile şirketlerinde

**CFAIT**

**CONSEIL FRANÇAIS DES ASSOCIATIONS D'IMMIGRES DE TURQUIE**

Tel : 01 42 46 17 90

Fax : 01 42 46 17 96

35 boulevard de Strasbourg

75010 PARIS - FRANCE

cfait@noos.fr

www.cfait.org

çalışmaya başladıklarını gösteriyor. Dönüş projesine gelince, bir taraftan kesin dönüş « *efsaneleşirken* », diğer yandan da Türkiye-Fransa arasında yeni bir git-gel şekli geliyor. Yaşlılar Türkiye’de altı ay, Fransa’da altı ay geçiriyorlar. Hukukî açıdan da değişiklikler yok değil ; artık göçmenlerin bir kısmı ve 18 yaşını geçmiş gençlerin çoğunluğu fransız vatandaşlığını da alıp, çifte vatandaş oldular. Sosyolojik açıdan söz edilecek değişim ise Fransa’ya göç etmiş olan Türkiyeli göçmen cemaatinin bugün, Fransa’da sosyalleşmiş bir gençlik tarafından belirleniyor olmasıdır.

Fransız sosyolojik literatürü ise, Fransa’daki türk göçü kökenli nüfusu bir « *istisna* » gibi ortaya koyar. « *Hiçbir göçmen grubu, Türkiye göçmenleri kadar belirgin ve tekrar eden kimliksel kapalılık taşıyor* »<sup>[5]</sup>. Bugün, sosyolojik olmaktan çok ideolojik bir hâl almış olan bu tesbit, artık söz konusu topluluğun özelliklerini pek de taşımadığından bir çok eleştiriye neden olmuştur. Ben burada eleştirel bir inceleme için birkaç unsurun altını çizmekle yetineceğim. İlk olarak, 60’lı yıllarda gelmiş olan yeni göçmen dalgasının genel bir incelemesi için henüz çok erken gibi görünüyor. Gérard Noirel’in tarihsel çalışmalarına göre, günümüz Fransa nüfusunun üçte birinden fazlası Fransız olmayan kökenlerden geliyor, ama yine de farklı göçmen topluluklarının varlığı, sadece kriz dönemlerinde sorun yaratıyor<sup>[6]</sup>. Noirel tarihsel olarak, eski göç dalgalarının fransız toplumuna dahil oluşlarını anlatıyor. Tabii, burada yeni dalgaların da, aynı süreci izlemeyeceklerine dair elimizde hiçbir bilgi olmadığını belirtmek gerekiyor. Öte yandan, cemaatleri sorunluymuş gibi gösterme olgusunun, onlara yardım edildiği ileri sürüldüğü zamanlarda bile, ilgili grupların parmakla gösterilip yaftalanmasına katkıda bulunduğu açıktır. Bu nedenle, kültürel farklılığa vurgu yapan her türlü açıklamayı bir kenara bırakmamız gerektiğini düşünüyoruz.

Diğer yandan, göçleri, göçmen adayının koşulsuz olarak boyun eğdiği, neredeyse mekanik bir zorunluluk olarak gösterme eğilimindeki eski bakış açısıyla kopuş yaşayan çağdaş tartışmalar için göçmen imgesi, cemaatçi aidiyetleri ciddiye almadan, kişisel çıkarları doğrultusunda özgürce hareket eden birisidir<sup>[7]</sup>. Göç kökenli gençlerin imgesi ise iki kültürle de işine geldiği gibi oynayabilen ve topluluk baskılarının dışında kendini özgürce geliştirebilen bireylerin imgesidir<sup>[8]</sup>. Bu sonuncu imge sosyolojik bir analizden çok çağın ruhuna yakın duruyor : « *Yeni inşa ütopyasından sonra, der Pierre André Taguieff, hareketli insan ütopyası, yani mirassız ve aidiyetsiz, belleksiz ve tarihsiz, ultra-hareketli, hiper-esnek ve sonsuzca uyumlu birey ütopyası gelir. Ailesiz, soysuz, yalnızca kendisinden, hızından ve esnekliğinden sorumludur. Kimliği yalnızca geçici ve uçucudur ; hatta onu gömlek değiştirir gibi değiştirmeyi hayal eder. Kendini çağdaş söylemde “göçebe”, “melez” olarak yüceltir, sürekli hareket halinde bir hibrid olarak kutlar* »<sup>[9]</sup>. Yani, göç çalışmalarında sıkça görülen, ihbarcı/yardımsever mantığından ve göç kökenli gençlere atfedilen kahramanlaştırma/kurbanlaştırma ikileminden, bu iki aşırı kutuptan uzak durmaya çalışacağız.

## KİMLİKSEL SORGULAMA YALNIZCA GÖÇ KÖKENLİ GENÇLERE ÖZEL BİR DURUM DEĞİL

Araştırmamın başında, bu tarz yaklaşımların çokluğu beni, konu olarak « *Fransa’da yüksek öğrenim gören türk göçü kökenli gençleri* » seçmeye itti. Bu öğrencilerin bir kısmı üzerinde çalışmaya yönelirken, Fransa’daki Türkiye kökenli göçmenlerin çoğuyla aynı sosyal kökleri seçme kaygısı içinde, amacım, okul sistemi içinde başarıyla gerçekleşen uyum sağlama sürecini incelemektir. Göç kökenli gençleri toplumsal birer sorun haline getiren klasik sorunsallaştırmalardan, kasıtlı olarak uzaklaşarak, tezimde onların Fransa’daki sosyalleşme süreçlerinin aşamalarını yeniden çizmeyi öneriyorum.

İle-de-France ve Strasbourg’da yaptığım çalışma, türk göçü kökenli gençlerin iki kültür arasında parçalanmadıklarını gösteriyor. Uzun süre göçün etkilerine bağlı bir kimliksel kriz olarak görülmüş olan « *kendini arama* » yalnızca göç kökenli gençlere özel bir varoluşsal sorgulama değildir. Kuşkusuz aynı yaşlardaki fransız kökenli gençlerde olandan daha keskindir ama aynı türdendir, « *kendini arama* » modern toplumun en önemli özelliklerinden biridir.

Elbette, bu olgu üzerine yazılmış birçok şey vardır, ama burada beni daha çok ilgilendiren günümüz fransız gençliği üzerine yapılmış araştırmalar oldu. François Dubet ve Daniel Matucelli 1980'den itibaren okulda sosyalleşme sürecini konu alan incelemelerinde, öğrencilerin özellikle de lise öğrencilerinin iki ayrı dünyayı ve iki ayrı modern birey anlayışı arasında kaldıklarını gösteriyor. Bunlardan biri, performansa dayalı, yöntem ve sonuçları uzlaştıran bir akılcılık. Diğeri ise, ifadeye dayalı, özgünlüğünü<sup>[10]</sup> gerçekleştirme isteğidir. Zaten birçok araştırmacı, göç kökenli gençlerin bu özgünlük arayışını algılamış fakat hepsi farklı biçimlerde açıklamışlardır : « *kimlik krizi* » ya da « *öze dönüş* » gibi...

Demek ki, kimliksel sorgulamanın yalnızca göç kökenli gençlere özgü bir olgu olmadığını görebiliriz. Yine de gözardı edilemez bir özellik göç kökenli gençleri etkiler : ulusal aidiyetlerinin ve yurttaşlıklarının karmaşık yapısı. Araştırma saham, göç kökenli gençlerin özgünlük arayışlarının, öncelikle kökene bağlı bir kimlik-sel sorgulama üzerine yoğunlaştığını gösterdi.

Zaten F. Dubet ve D. Matucelli'nin araştırmalarına göre, özgünlük arayışı tüm lise öğrencilerinin sosyalleşme sürecinin bir özelliğidir. Sosyalleşme süreci, ilk okulda topluma entegrasyon çabası, ortaokulda ise gruba ve gençlik kültürüne entegrasyon kaygısıyla belirlenir. Yani, göç kökenli gençlerin ilk ve ortaokullarda diğer öğrencilerden farklılıklarından dolayı kendilerini her zaman rahat hissetmediklerini söyleyebiliriz. Oysa, onların bu farklılıkları liseden itibaren, özgünlük arayışı bağlamında bir avantaj oluşturabilirler.

## ÖZGÜNLÜK ARAYIŞI VE FRANSIZ VATANDAŞLIĞI ALMA

Fransa'da türk göçü kökenli gençlerle ilgili olarak şu sorulara cevap vermeye çalışacağım : hangi andan itibaren gençlerde özgünlük arayışı söz konusu oluyor ve bu arayış için gerekli koşullar neler ?

Benim araştırma alanım, tüm göçmen çocuklarının, kendi yaşlarındaki fransız kökenli gençler gibi bir özgünlük arayışında bulunmaları için diğer gençlerle benzerliklerini hissetmeleri, geleceğe güvenmeleri ve özellikle de kendilerine güvenlerinin olması gerektiğini gösteriyor. Selim Abou'nun da belirttiği gibi : « *Göç alan ülke toplumu tarafından kabul gördükçe, (bu göç kökenli gençler) kendilerinin ve ebeveynlerinin gözle-rinde, ebeveynlerinin 'destanını' yeniden yazmak ve sembolik olarak etno-kültürel miraslarını olduğu kadar, etnik kültürlerini de yeniden kazanmaya yöneliyorlar* »<sup>[11]</sup>.

Her ne kadar Türkiyeli göçmenler üzerine yapılan çalışmalar, fransız vatandaşlığına geçişteki araçsal bakışın altını çiziyorlarsa da, ve hatta gençlerin kendileri de vatandaşlığa geçişin araçsal yönünü vurgulayıp, bu aşamaya büyük bir önem atfetmeyi reddediyorlarsa da, araştırmalarıma göre, bu vatandaşlık alma aşaması, şu daha önce sözettiğimiz, diğer toplum tarafından kabul görme hissiyle ilişkilenebilir. Oye görünüyor ki, hukukî olarak fransız olmak anlamına gelen, bu « *fransız vatandaşlığını alma* » olgusu gençlerin kendilerini algılamalarına bağlı olarak davranışlarını da değiştiriyor. Zaten Evelyne Ripert, vatandaşlık seçme durumuyla karşı karşıya kalmış göç kökenli gençlerin davranışlarına yönelik yaptığı çalışmalarda bu duruma dikkatimizi çekiyor : « *konuştüğümüz gençlere göre nüfus kağıdının elde edilmesi, topluma girişi sağlayan bir geçiş yöntemi. Oysa ki gençler bunu böyle kabul etmeyi reddederek hiçbir şeyin değişmediğini iddia ediyorlar, 'alaycı bir tavır' içinde olanlar dışında* »<sup>[12]</sup>. Evelyne Ripert'e göre : « *Gençler, bu 'alaycı tavırla', vatandaşlığın egemen tanımlarının her türlü kabulünün önüne geçmiş ve kendilerini, onları, köklerine iha-net etmekle suçlama ihtimali olanların eleştirilerine karşı hazırlamış oluyorlar* ».<sup>[13]</sup>

Böyle bakıldığında, fransız vatandaşlığının elde edildiği dönemin, (aşağı-yukarı 18 yaştan itibaren) göç kökenli gençlere, diğerleri gibi olma ihtiyacından, farklılık arayışına geçiş için belirli bir tarihsel dönüm noktası oluşturduğu söylenebilir. Zaten bu türden bir dönemselleştirme araştırma yaptığım gençlerde de açıkça görülüyor. Gençlerin, bireysel tarihlerindeki bu kopuşun bilincinde olduklarını görmek çok etkileyici. Araştırdığım gençlerin hayat hikâyelerinde, 18 yaştan sonra, kültürlerarası etkileşim sürecinin tersine döndüğünü gözlemliyorum : gençler gitgide, ebeveynlerinden miras aldıkları kültürel öğeleri, Fransa'daki sosyalleşmenin sonucu olan kültürel şemalarına göre yeniden yorumlamaya başlıyorlar.

Sosyalleşmenin « *kültürel şemalarından* » daha açıklayıcı olabilecek başka bir sosyolojik kavram ise « *habitus national - ulusal tutum* ». Gérard Noirel bunu şu şekilde tanımlıyor : « *Günlük hayatlarında bireyler, suda ki balıklar gibi, kendi ulusal grupları içinde yaşadıklarından, bu etiketlemenin farkında değildirler. Kendilerinin bu özelliği, kişisel kimliklerinin ve diğer kimliksel unsurlarının ardından ikinci sırada gelir. Bir birey, kendi millî grubuna ayrılmış toprakların dışına çıktığında, (geçici olarak ya da orada yaşamak için) bu gizli kalmış kimlik ortaya çıkar* ». Yabancılığı yalnızca bir pasaportu olmasından dolayı değil, aynı zamanda 'ulusal davranışın' (konuşma şekli, tavırları, vs...) içinde bulunduğu ülkenin genel şemalarına uyumsuzluğuyla da en kısa sürede yüzüne vurulur<sup>[14]</sup>.

Araştırmam, bu yönde birçok örnek veriyor : örneğin, bu gençler yabancı bir ülkede, hatta Türkiye'de de kendilerini Fransız hissediyorlar. Fransa'daki sosyalleşmenin sonucunda kazanılan kültürel şemalarının, bu gençlerin günlük yaşamlarındaki algılama ve davranış biçimlerini, kendilerini algılayışlarını, gelecek projelerini, düşünme, yapma-etme şekillerini belirlediğini gözlemliyorum.

## KÖKEN KÜLTÜRÜN FOLKLORLAŞTIRILMASI

Köken kültür göç kökenli gençlerin kendini arayışları ve özgünlük arayışlarında önemli bir adım oluşturuyor. Bununla birlikte, gençlerde bir tür köken « *kültürün folklorlaştırılmasını* » gözlemliyorum. Burada kastedtiğim, köken kültürün referans yapılan bir miras olarak saklanması ama bireyin algılayış ve davranış biçimlerini belirlemeksizin. Öte yandan, kültürel miras olarak saklanan bu köken kültürün, gençler tarafından yeniden yorumlanması sözkonusu. Ailenin aktarımına rağmen, köken kültüre ait öğelerin gençler ve ebeveynleri tarafından aynı şekilde yorumlanmadığını gözlemleyebiliriz.

Kültürün bu yeniden yorumlanması, zaman zaman siyasal ve dinsel olarak kimliği bulmada tutarsızlığa yol açıyor. Almanya'da Türkiye göçü kökenli gençler üzerine yaptığı çalışmalarda Nikola Tietze : « *Siyasal ve dinsel kimliğin bulunmasındaki belirsizliğin gençleri her türlü eylem için öngörülemez ve seferber edilebilir bir hâle getiriyor. Bir birey, bugün çok kültürlülüğü destekleyen bir takım futbol oynuyor olabilir. Yarın aynı kişi, sokaklarda Kürt karşıtı bir eyleme katılabilir...* » diyor.<sup>[15]</sup>

Burada, Türkiyeli göçmen derneklerinin de, bir nevi, hazır kimlik satıcı gibi çalıştıklarını da eklemek gerekiyor. Gençlerin çoğu bu derneklerin sürekli üyesi olmaksızın, daha çok bu « *pazarda* » bir tur atıyorlar.

Zaten köken ülke tasvirinin, Türkiye'nin gerçekleriyle pek de uyuşmadığını gözlemliyorum. Yani bir tür köken ülke efsaneleştirilmesine şahit oluyoruz. Michel Oriol, aynı durumun Fransa'da Portekiz göçü kökenli gençler için de geçerli olduğunu gösteriyor<sup>[16]</sup>.

*Biz ve Ötekiler* isimli kitabında Tzvetan Todorov bize bir yolcu portreleri sergisi gezdiriyor. Bunlardan özellikle on tanesinin akılda tutulması gerektiğini söylüyor : asimilasyoncu, çıkarıcı, turist, izlenimci, asimile edilmiş, gurbetçi, sürgün edilmiş, istiareci, uyanık, filozof<sup>[17]</sup>. Özellikle bir portre dikkatimizi çekiyor : izlenimci. « *İzlenimci, mükemmelleşmiş bir turistir... aranan deneyimler binbir değişik yapıda olabilirler : farklı seslerin, tadların, imgelerin arayışı, ötekinin gelenekleri üzerine öznel incelemeler yada erotik karşılaşmalar (...)* »<sup>[18]</sup>. Todorov, izlenimcinin tavrının, günümüzde hâkim olan bireycilikle tam bir uyum içinde olduğunu ekliyor ve bizi bir tehlikeye karşı uyarıyor : « *izlenimciye göre ötekinin imgesi ya yüzeysel ya da açıkça hatalı olabilir* »<sup>[19]</sup>. Öyle görünüyor ki, bu portre aynı zamanda « *Türkiye göçü kökenli gençlerin Türkiye'ye bakışını* » da açıklıyor.

Bu genel çerçevede, ben « *kendini arayış* », « *kültürler-arası etkileşim sürecinin tersine dönmesi* », « *köken kültürün folklorlaştırılması* » ve « *köken ülkenin efsaneleştirilmesinin* », sadece Türkiye göçü kökenli gençlere özel olmadığını, ve Fransa'da göç kökenli tüm gençler için genelleştirilebileceklerini düşünüyorum. ■

Türkçeye çeviren : Zeynep Özgün FORTA

## DİPNOTLAR

- [1] Türkiye'deki iç göç için bakınız : Ayşe Güneş-Ayata, « Gecekondualarda kimlik sorunu, dayanışma örüntüleri ve hemşerilik », *Toplum ve Bilim*, no. 51 –52, Hiver 1991, İstanbul, s. 89-101. Sema Erder, « Yeni kentliler ve kentin yeni yoksulları », *Toplum ve Bilim*, no. 16, ilkbahar 1995, İstanbul, s. 106-119. Mübeccel Kiray, *Toplumsal yapı ve toplumsal değişme*, Bağlam yayınları, İstanbul, 1999, s. 367. Türkiye'den Fransa'ya yönelik göç için bakınız : Riva Kastoryano, *Etre Turc en France*, Ed. de C.E.M.I. et l'Harmattan, Paris, 1986, s. 45-47. Marcel Bazin, « La mobilité créatrice d'un 'nouvel espace turc' », 'Turcs d'Europe... et d'Ailleurs', *Les Annales de l'Autre Islam*, no. 3, INALCO – ERISM, Paris, 1995, s. 21, etc.
- [2] Abdelmalek Sayad, « Les Trois 'âges' de l'émigration algérienne en France », *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, no. 15, Haziran 1977
- [3] Gérard Noiriel, *Le Creuset Français – Histoire de l'immigration XIXe-XXe Siècle*, Editions du Seuil 1988, s. 149.
- [4] Birçok araştırma, bu dönemselleştirmeyi doğruluyor gibi : Riva Kastoryano, *Etre Turc en France*, Ed. de C.E.M.I. et l'Harmattan, Paris, 1986. Stéphane De Tapia, « La création d'entreprises populaires par les migrants en Turquie », *Revue Européenne des Migrations Internationales*, vol. 2, no. 1, Eylül 1986, s. 71 et « De l'immigration au retour, les mutations du champ migratoire turc », *Revue du Monde Musulman et de la Méditerranée*, no : 52-53, 1989, s. 62-67 etc.
- [5] Michèle Tribalat, *Faire France – Une Enquête sur les immigrés et leurs enfants*, Edition La Découverte, 1995, s. 222.
- [6] Gérard Noiriel, *Le creuset français – Histoire de l'immigration XIXe-XXe siècle*, Edition du Seuil, 1988.
- [7] « Mobilité et migrations inter-régionales et internationales dans les grandes métropoles » organisé dans le cadre de Deuxième Session de l'Ecole Doctorale, Réseau des Observations Urbains Pourtour Méditerranéen par L'Observatoire Urbain d'Istanbul, 28 mai – 2 juin 2001, İstanbul, Çalışma tutanakları, s. 4
- [8] Fransa'daki Türkiyeli gençler üzerine bakınız, C. Autant – V. Manry, « Comment négocier son destin ? Mobilisations familiales et trajectoires de migrants », *Hommes et Migrations*, n° 1212, Mart-Nisan 1998.
- [9] Pierre André Taguieff, *Du Progrès – Biographie d'une utopie moderne*, Librio, 2001, s. 182.
- [10] François Dubet - Daniello Martucelli, *A l'Ecole – Sociologie de l'expérience scolaire*, Editions du Seuil, 1996.
- [11] Selim Abou, *Identité Culturel – Relation interethnique et problèmes d'acculturation*, Edition Anthropos, 1981. s. 208.
- [12] Evelyne Ripert, *L'attitude des jeunes étrangers face au choix d'une nationalité sous la loi du 22 juillet 1993 – Identité, Mémoire et Appartenances*, Thèse de Doctorat, EHESS, Paris 2000, s. 316.
- [13] *Ibid.* p. 316-317.
- [14] Gérard Noiriel, *Etat, Nation et Immigration – vers une Histoire du pouvoir*, Edition Belin 2001, s. 138-139.
- [15] Nikola Tietze, « La Turcité allemande : les difficultés d'une nouvelle construction identitaire » dans *CEMOTI*, no. 24, Temmuz-Aralık 1997.
- [16] Michel Oriol, Abdelmalek Sayad, Paul Vieille, « Inverser le regarde sur l'émigration-immigration » dans *Peuple Méditerranéens*, n° 31-32, Nisan-Eylül, 1985.
- [17] Tzvetan Todorov, *Nous et les Autres – La réflexion française sur la diversité humaine*, Editions du Seuil, 1989, s. 451-463.
- [18] *Ibid.*, s. 454-455.
- [19] *Ibid.*, s. 456.

**Derya FIRAT**, EHESS'te Doktora Öğrencisi - Paris [Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales]

**CFAIT**

**CONSEIL FRANÇAIS DES ASSOCIATIONS D'IMMIGRES DE TURQUIE**

Tel : 01 42 46 17 90

Fax : 01 42 46 17 96

35 boulevard de Strasbourg

75010 PARIS - FRANCE

cfait@noos.fr

www.cfait.org